στικὴ εἴδησι τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου σου, κι' ἔκλαιγα σχεδὸν μπροστά που καὶ τὸν ἐξώρκιζα νὰ μὲ βοηθήσῃ γιὰ νὰ γλυτώσῃς ἀπ' τὴν πίκρα μιᾶς τέτοιας θλιβερῆς εἰδήσεως, αὐτὸς φάνηκε ἀρκετὰ καλὸς καὶ μοῦπε, ἀφοῦ σκέφτηκε λίγη ὥρα : «Κύριε Κεστεμπέρ, οἱ κανονισμοὶ τῶν ναυτικῶν εἶνε ἀμείλικτοι κι' ἀπαράβατοι. Πρέπει νὰ στείλω στῆς θάλασσας τὸ βυθό, μέσα σὲ 24 ὧρες ἀπ' τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του κάθε νεκρὸν ποὺ βρίσκεται στὸ πλοῖο μου τὴ στιγμὴ ποὺ ταξειδεύει καὶ δὲν πρόκειται νὰ πιάσῃ μέσα στὸ διάστημα αὐτὸ σ' ἕνα ὁποιοδήποτε λιμάνι. Ὁ κανόνας εἶνε γενικὸς καὶ δὲν ἐξαιρεῖται οὔτε ὁ λόρδος ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν. Θὰ κάνοιμε ὅμως τὸ ἑξῆς : Θὰ πετάξοιμε τὸν νεκρὸ τοῦ βαρώνου στὴ θάλασσα ραμμένο στὸ σακκὶ καὶ νύχτα καθὼς εἶνε, κανένας δὲν θὰ πάρῃ εἴδησι. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ, θὰ βεβαιώσοιμε μαζὺ τὴν κυρία βαρώνη πὼς ὁ σύζυγός της βγῆκε ἔξω στὸ Ἄντεν, στὴν πόλι ποὺ παίρναμε τὸ κάρβοινο κ' ἔφυγε τὸ βαπόρι χωρὶς νὰ τὸ προλάβῃ. Θὰ κερδίσετε ἔτσι μερικὲς μέρες ὅσο νὰ φτάσοιμε στὴ Νεάπολι. Ἐκεῖ, περιμένοντας δῆθεν νὰ φτάσῃ ὁ βαρῶνος μὲ τὸ πρῶτο βαπόρι ποὺ θὰ ρθῇ ἀπ' τὸ Ἄντεν, θὰ τὴν προπαρασκευάσετε σιγὰ—σιγὰ γιὰ τὴ θλιβερὴ ἀλήθεια».

» Εὐχαρίστησα τὸν πλοίαρχο, καὶ κατόπιν, ἀφοῦ ὁ γιατρὸς τοῦ πλοίου βεβαίωσε τὸν θάνατο τοῦ βαρώνου «ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας», τὸν ἐρρίξαμε στὴ θάλασσα, σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμό. Τὴ λαχτάρα καὶ τὶς συγκινήσεις σου τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν σοῦ εἶπα πὼς ὁ βαρῶνος ἔμεινε στὸ Ἄντεν, τὶς ξέρεις, μὰ δὲν ξέρεις τί ἐτράβηξα ἐγώ. Θὰ σοῦ τὰ πῶ μὲ λίγα λόγια.

» Φτάσαμε τὴ Νεάπολι. Βλέποντας πὼς ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ μάθαινες τὴν ἀλήθεια, γιατὶ σὲ πέντε μέρες θὰ ρχόταν τὸ ἄλλο βαπόρι ἀπ' τὸ Ἄντεν, ἐπέμεινα καὶ σ' ἔστειλα στὴ Γαλλία, ἐδῶ δηλαδὴ ποὺ βρισκόμαστε τώρα.

» Ὕστερα σοῦ τηλεγράφησα ἀπ' τὴ Νεάπολι, πὼς ἦρθε τὸ βαπόρι, μὰ ὅτι ὁ δύστυχος βαρῶνος ἦταν ἄρρωστος βαρειά. Σοῦστειλα κατόπιν καὶ δεύτερο τηλεγράφημα πὼς ὁ σύζυγός σου πέθανε ξαφνικά, μὰ τότε μοῦ τηλεγράφησες ξετρελλαμένη ἀπ' τὸν πόνο, πὼς ἔρχεσαι νὰ τὸν δῆς, ἔστω καὶ νεκρό, γιὰ στερνὴ φορά!

» Τρόμαξα. Σκέφτηκα μὲ ἀνείπωτη ἀγωνία, πὼς ἂν μάθαινες τὴν καθαρὴ ἀλήθεια, πὼς ἂν ἤξερες ὅτι ὁ ἄτυχος σύζυγός σου βρισκόταν στὰ κατάβαθα τῆς θάλασσας, ραμμένος σ' ἕνα σακκὶ καὶ φαγωμένος ἀπ' τὰ ψάρια, δὲν θὰ μποροῦσες ν' ἀνθέξῃς σ' ἕνα τέτοιο κλονισμό. Ἔβαλα λοιπὸν σ' ἐνέργεια μέσα ρίζικά. Σοῦ τηλεγράφησα ἀμέσως νὰ μὴν ἔρθῃς καθόλου, γιατὶ θὰ ἔφερνα τὸ πτῶμα τοῦ βαρώνου νὰ τὸ θάψοιμε στὴν πατρική του γῆ. Τὸ ἐπιχείρημά μου ἦταν σίγουρο. Ἐπείσθηκες κι' ἔμεινες. Κι' ἐγὼ ἀγόρασα ἕνα πτῶμα ἀπ' τὸ νεκροτομεῖο τῆς Νεαπόλεως, τὸβαλα σ' ἕνα φέρετρο πολυτελέστατο καὶ τὄφερα στὴ Γαλλία!....

» Δὲν σ' ἄφησα ν' ἀνοίξῃς τὸ σκέπασμα τοῦ φερέτρου, μὲ τὴν πρόφασι, ὅτι τὸ πτῶμα εἶχε ἀρχίσει νὰ σαπίζῃ... καὶ τὸ θάψαμε μαζὺ μὲ μεγαλόπρεπη κηδεία, στὸν οἰκογενειακό σας τάφο.

» Συγχώρησέ με, γλυκειά μου Αἰμαρτίν. Ἦταν ἱεροσυλία αὐτὸ ποὺκανα. Φριχτὴ ἱεροσυλία. Μὰ ἔσωσα τὴ ζωή σου κ' ὁ καλὸς Θεὸς ἀσφαλῶς θὰ μὲ συγχώρησε. Συγχώρησέ με καὶ σὺ τώρα....».

Ἡ Αἰμαρτὶν δὲν μίλησε. Δάκρυα βουβὰ καὶ ἄφθονα κυλοῦσαν ἀπ' τὰ χαμηλωμένα μάτια της. Τέλος σηκώθηκε ἐπάνω, πλησίασε τὸν Φλορμὸν καὶ τοῦ ψιθύρισε, ἀγκαλιάζοντάς τον :

— Σὲ συγχωρῶ... Ὤ, ναί, σὲ συγχωρῶ μ' ὅλη μου τὴν καρδιά, φίλε μου.

Κι' ὅταν ἔκλεισε ὁ χρόνος τῆς χηρείας, ἔγιναν κ' οἱ δυό τους ἕνα ζευγάρι τρυφερό, ποὺ ξέχασε τὶς περασμένες πίκρες στὴν εὐτυχισμένη του ζωή....

ΜΙΚΡΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Η ΕΤΟΙΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ

Ὁ περίφημος στρατηγὸς τῶν Θηβῶν Ἐπαμεινώνδας, ὅταν εἶχε ἐκστρατεύσει στὴν Πελοπόννησο, παρέταξε μιὰ μέρα τοὺς στρατιῶτες του καὶ τοὺς παράγγειλε νἆναι ἕτοιμοι πρὸς μάχην.

Ἔξαφνα, ἐνῶ δὲν ὑπελείπετο παρὰ ἡ διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως, ἔπεσε ἔξαφνα ἕνας κεραυνός, πρᾶγμα ποὺ ἐθεωρεῖτο πάντοτε κακὸς οἰωνὸς γιὰ τοὺς πολεμιστάς.

— Τί σημαίνει αὐτό ; ἄρχισαν νὰ ρωτοῦν μὲ ἀνησυχία οἱ Θηβαῖοι.

— Σημαίνει, ὅτι οἱ ἐχθροί μας θὰ νικηθοῦν, ἀποκρίθηκε ὁ Ἐπαμεινώνδας δίνοντας ἔτσι θάρρος στοὺς ἄνδρας του, οἱ ὁποῖοι ἐκέρδισαν ἐκείνη τὴν ἡμέρα μιὰ ἀπὸ τὶς περιφανέστερες νίκες.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η ΚΗΔΕΙΑ ΚΑΙ Η ΤΑΦΗ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος πέθαινε, μαζευόντουσαν σπίτι του, ὅπως γίνεται ἄλλωστε καὶ σήμερα, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι του καὶ τὸν ἔκλαιγαν. Ὁ θρῆνος αὐτὸς πάνω ἀπ' τὸν νεκρὸ διαρκοῦσε, στὰ χρόνια τοῦ Ὁμήρου, ἀρκετὲς μέρες. Συγκεκριμένως, κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ὁμήρου, τὸ λείψανο τοῦ Ἕκτορος ἔμεινε ἐκτεθειμένο ἐννιὰ καὶ τοῦ Ἀχιλλέως δεκαεφτὰ ἡμέρες.

Ἀργότερα ὅμως, ἔθαβαν τὸν νεκρὸ τὴν ἑπομένη τοῦ θανάτου του.

Προτοῦ κηδέψουν τὸν νεκρὸ καὶ τὸν θάψουν, συνήθιζαν νὰ κάνουν θυσία στοὺς θεούς. Ἀλλ' ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ Πλάτωνος κι' ὕστερα, ἡ συνήθεια αὐτὴ καταργήθηκε.

Στὴν ἐκφορὰ τοῦ νεκροῦ πρῶτοι—πρῶτοι πήγαιναν οἱ ἄνδρες. Ἔπειτα ἀκολουθοῦσε τὸ λείψανο καὶ στὸ τέλος ἐρχόντουσαν ἡ γυναῖκες. Μέρος τῆς νεκρικῆς συνοδείας ἀποτελοῦσαν καὶ οἱ λεγόμενοι θρηνωδοί, οἱ ὁποῖοι ἔπαιζαν στοὺς αὐλοὺς τὸν πένθιμους σκοπούς.

Τὸ νεκρικὸ κρεββάτι τὸ βαστοῦσαν στὸ δρόμο ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ. Ἀργότερα ὅμως ἐπλήρωναν γιὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ φερέτρου εἰδικοὺς ὑπαλλήλους. Ἐπίσης συνηθίζοταν ἡ μεταφορὰ τοῦ νεκροῦ καὶ μὲ ἅρμα, τὸ ὁποῖο ἔσυραν ἄλογα ἢ μουλάρια.

Οἱ ἀρχαῖοι ἔθαβαν ἢ ἔκαιγαν τοὺς νεκρούς των. Εἶνε δύσκολο ὅμως νὰ ἐξακριβωθῇ ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ τρόπους πρωτοχρησιμοποιήθηκε.

Φαίνεται ἐν τούτοις, ὅτι οἱ νεκροὶ ποὺ ἀνῆραν σ' ἐπίσημες οἰκογένειες, ἐθάπτοντο κυρίως. Φαίνεται ἐπίσης ὅτι ἡ ταφὴ ἦταν ἔθιμο αἰγυπτιακὸ καὶ κατόπιν μεταφέρθηκε στὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Λυκοῦργος ἐπέβαλε στοὺς Σπαρτιᾶτες τὴν ταφὴ τῶν νεκρῶν διὰ νόμου. Εἶνε δὲ σχετικῶς γνωστόν, ὅτι ὁ ἀρχαῖος αὐτὸς νομοθέτης εἶχε ταξειδέψει καὶ εἶχε διαμείνει ἀρκετὸ διάστημα στὴν Αἴγυπτο.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁμήρου, οἱ νεκροὶ ἐκαίγονταν. Ὅλοι οἱ ἥρωες ποὺ ἀναφέρονται στὴν Ἰλιάδα, ὅταν ἐσκοτώνοντο στὴ μάχη, ἐκαίγοντο ἀπὸ τοὺς συντρόφους των. Ἀρίστη μάλιστα καὶ πιστοτάτη περιγραφὴ ἀποτεφρώσεως νεκροῦ βρίσκοιμε στὸν Ὅμηρο γιὰ τὸν Πάτροκλο.

Φαίνεται ὡστόσο, ὅτι ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν εἶχε προτιμηθεῖ τότε, γιατὶ ἦταν πολὺ εὔκολο νὰ μεταφέρουν τὴ σκόνη τους κατόπιν στὴν πατρίδα τους.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ νομισθῇ, πὼς ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν ἦταν οἰκονομικώτερη. Ἀντιθέτως, ἀπαιτοῦσε πολλὲς δαπάνες ἐκ μέρους τῶν ἐπιζώντων, ἐπειδὴ ἦταν συνδεδεμένη μὲ ἐπίσημη πομπὴ καὶ μὲ πολυέξοδες θυσίες, τὶς λεγόμενες ἑκατόμβες. Καὶ λεγόντουσαν ἔτσι, ἐπειδὴ συνήθως σὲ κάθε τέτοια τελετὴ ἐθυσιάζοντο ἑκατὸ βώδια.

Ὅσοι νεκροὶ δὲν ἐκαίοντο, ἐτοποθετοῦντο μέσα σὲ λάρνακες, κατασκευασμένες εἴτε ἀπὸ ξύλο κυπαρισσιοῦ, εἴτε ἀπὸ ψημένο χῶμα. Κατὰ τὴ μαρτυρία δὲ τοῦ Πλουτάρχου, ὅταν ἔθαβαν τοὺς νεκρούς των οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς γύριζαν τὸ πρόσωπο πρὸς τὴν ἀνατολή, ἐνῶ οἱ Μεγαρεῖς τοὺς τοποθετοῦσαν ἀντιθέτως.

Στὴν ἀρχή, οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας δὲν ἔβαζαν κανένα σημάδι στοὺς τάφους. Ἀργότερα ὅμως ἄρχισαν ν' ἀνεγείρουν πολυτελῆ μνημεῖα. Ἦταν μάλιστα τόσο μεγάλη ἡ πολυτέλεια, ὥστε ὁ Σόλων ἀπαγόρευσε στοὺς συμπολίτας του τὰ πολυτελῆ μνημεῖα.

Ἀπὸ τοὺς τάφους ποὺ ἐσυνηθίζοντο στὴν ἀρχαιότητα, δαπανηρότεροι ἦσαν οἱ λεγόμενοι θολωτοί, τοὺς ὁποίους ἄνοιγαν κάτω ἀπὸ τὴ γῆ καὶ διασκεύαζαν μὲ πολλὴ τέχνη. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτοὶ ἀπαιτοῦσαν πάρα πολλὰ χρήματα, προορίζοντο μονάχα γιὰ τοὺς βασιλεῖς.

Ἄλλο εἶδος τάφων ἦσαν οἱ λεγόμενοι λαξευτοί, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀρκετὴ εὐρυχωρία, σχεδὸν ὅση ἕνα δωμάτιο, καὶ ἐσκαλίζοντο μέσα στοὺς βράχους. Ἔχουν βρεθεῖ ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τάφους στὴν περιφέρεια τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἰδίως στὰ νησιά.

Ἀλλὰ τὸ πιὸ συνηθισμένο εἶδος τάφων ἦσαν οἱ τύμβοι. Στὴν περίπτωσι αὐτή, ἀνοιγόταν ἕνας λάκκος, ὅπου ἔθαβαν τὸν νεκρὸ καὶ τὸν σκέπαζαν μὲ χῶμα. Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο σχηματιζόταν πάνω ἀπ' τὸν τάφο ἕνας γήλοφος μικρότερος ἢ μεγαλείτερος, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐπισημότητα τοῦ μεταστάντος.

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ

Ἡ γυναῖκα στὸν ἔρωτα ἀκολουθεῖ ἰδιαίτερο κώδικα τιμῆς.

Φ ί λ ι π π ο ς τῆς Ὀρλεάνης

Τὰ παράφορα πάθη καταλήγουν συνήθως στὴν ἠρεμία καὶ τὴ λήθη.

Β ύ ρ ω ν

Ἡ ἡδονὴ διαφέρει ἀπὸ τὴν εὐτυχία κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν ἡδονὴ ἀγοράζεται, ἡ δὲ εὐτυχία δὲν πωλεῖται.

Μ π α λ ζ ὰ κ

Ἡ κακολογία καὶ ἡ συκοφαντία δὲν θὰ ἔφερναν ἀποτέλεσμα, ἂν δὲν ὑπῆρχαν ἠλίθιοι ποὺ νὰ τοὺς ἀνοίγουν δρόμο.

Δ ο υ μ ᾶ ς